

Valvontasuunnitelman Painopisterivit 2022

Elintarvikkeista annettavat tiedot

Oiva-rivit 13.1 ja 13.3

5.4. ja 6.4.2022

13.1 Pakolliset elintarviketiedot (pakkaamattomat elintarvikkeet)

Sanna Tuomi, terveystarkastaja

Pakkaamattomasta elintarvikkeesta edellytetyt elintarviketiedot

- Pakkaamattomasta elintarvikkeesta **MMM**a 834/2014 mukaan ilmoitettavat tiedot arvioidaan Oiva-rivillä 13.1.
- Elintarvikkeista annettavista tiedoista, sekä pakatuista että pakkaamattomista, on lisäksi tuotekohtaista erityislainsäädäntöä.
- Tietojen ilmoittamisvelvollisuus koskee
 - Myyntiä
 - Tarjoilua
 - Etämyyntiä
- Lisäksi elintarvikkeista voidaan antaa vapaaehtoisia tietoja.

Mikä on pakkaamaton elintarvike?

- Pakkaamattomia elintarvikkeita ovat tuotteet, jotka
 - tarjoillaan elintarvikkeen luovutuspaikassa loppukuluttajalle valmiina nautittavaksi (esim. ravintola, ruokala, kahvila)
 - pakataan tarjoilupaikassa tai elintarviketeollisuudessa asiakkaan tekemästä ennakkotilauksesta (pizzatilaus, lounasateria, lihatilaus, kakkutilaus)
 - kuluttaja itse pakkaa (esim. paistopiste, salaattibaari)
 - pakataan kuluttajan pyynnöstä elintarvikkeen luovutuspaikassa (esim. palvelumyynti)
 - on valmiiksi pakattu elintarvikkeen luovutuspaikassa *välitöntä myyntiä varten* (esim. sämpylät vitriinissä, palvelumyynnin yhteydessä myynnin nopeuttamiseksi)

Tarjoilupaikassa annettavat tiedot

(MMMä 834/2014, § 6 ja 8)

- Pakkaamattomasta elintarvikkeesta annettavat pakolliset tiedot:
 - Elintarvikkeen nimi
 - Allergioita ja intoleransseja aiheuttavat aineet ja tuotteet (EPNAs 1169/2011, Liite II)
 - Aterian ainesosana käytettävän tuoreen, jähdytetyn tai jäädytetyn lihan alkuperämaa ((MMMä) 154/2019)
- Lähtökohtaisesti tiedot tulee antaa asiakkaalle kirjallisesti, mutta tiedot voidaan antaa myös suullisesti, mikäli asiakkaat ohjataan kirjallisella ilmoituksella kysymään henkilökunnalta lisätietoa elintarvikkeista.

Elintarviketietoasetus (EU) N:o 1169/2011, liite II

1. Gluteenia sisältävät viljat	9. Selleri ja sellerituotteet
2. Äyriäiset ja äyriäistuotteet	10. Sinappi ja sinappituotteet
3. Munat ja munatuotteet	11. Seesaminsienet ja seesaminsimentuotteet
4. Kalat ja kalatuotteet	12. Rikkidioksidi ja sulfiitit
5. Maapähkinät ja maapähkinätuotteet	13. Lupiinit ja lupiinituotteet
6. Soijapavut ja soijapaputuotteet	14. Nilviäiset ja nilviäistuotteet
7. Maito ja maitotuotteet	
8. Pähkinät	

Allergioita ja intoleransseja aiheuttavat aineet ja tuotteet tarjoilupaikassa 1/2 (EPNAs 1169/2011, Liite II)

- Vaikka tiedot annettaisiin asiakkaille suullisesti, tulee ne olla **henkilökunnan käytettävissä kirjallisessa muodossa.**
- Tiedot voi olla kirjallisena esim.
 - Resepteinä (huom. koostetut ainesosat)
 - Etiketeissä (koottuna helposti saataville)
 - Tuotetietojärjestelmissä
 - Valmistajan sivuilla
 - Kerättynä päiväkohtaisesti kustakin ruokalajista
 - Kiertävässä ruokalistassa, ala carte -listassa
 - Valmiit pohjat, mihin allergiaa ja intoleransseja aiheuttavat ainesosat rastitetaan
 - Tai muulla soveltuvalla tavalla

Tarjoilupaikassa annettavat tiedot

2/2 (EPNAs 1169/2011, Liite II)

- Toimitettaessa ruokaa muihin ruokapalveluyksiköihin, tulee pakolliset tiedot olla jakelukeittiön käytettävissä.
- Tiedot voi toimittaa esim.
 - Kiertävän ruokalistan mukana, jolloin päivityksiä tehdään tarvittaessa
 - Tuotetietosovelluksella tai muulla vastaavalla tavalla
 - Jokaisen toimitettavan erän mukana
 - WhatsApp-viestinä
 - Sähköpostilla
 - tms.

Ainesosana käytetyn lihan alkuperämaan ilmoittaminen (MMMä) 154/2019

- Alkuperämaa tulee ilmoittaa aterian ainesosana käytetystä tuoreesta, jäähdytetystä tai jäädytetystä lihasta (naudanliha, sianliha, lampaan- ja vuohenliha ja siipikarjan liha, myös jauhelihasta).
- Alkuperämaalla tarkoitetaan eläimen kasvatusmaata.
- Alkuperämaan ilmoittamisvaatimus ei koske valmistuksessa käytetyn raakalihavalmisteen tai lihavalmisteen alkuperämaata.
- Alkuperä tulee ilmoittaa kirjallisesti.
- Tiedon voi ilmoittaa omaan toimintaan sopivalla tavalla, esim. ala carte -listassa, lounaslistassa, pysyvässä tai vaihtuvassa esitteessä tarjoilupaikan seinällä tai myyntitiskillä.

Vähittäismyyntipaikassa pakkaamattomasta elintarvikkeesta ilmoitettavat tiedot 1/2

(MMMä 834/2014, § 6 ja 7)

- elintarvikkeen nimi
- allergioita ja intoleransseja aiheuttavat aineet ja tuotteet
- ainesosat
- alkuperämaa- tai lähtöpaikka (maa, missä tuote on tuotettu tai valmistettu)
- käyttö- ja säilytysohjeet (tarvittaessa).
- Lisäksi **rasvan ja suolan määrä** juustoista, makkaroista ja muista leikkeleenä käytettävistä lihavalmisteista sekä **suolan määrä** ruokaleivästä. Tarvittaessa ilmoitus voimakassuolaisuudesta ((MMMä) 1010/2014).
 - Tietoja ei edellytetä, jos valmistus on pienimuotoista ja tuotteet toimitetaan suoraan loppukuluttajalle tai paikalliseen vähittäismyyntiin.

Vähittäismyyntipaikassa pakkaamattomasta elintarvikkeesta ilmoitettavat tiedot 2/2

- Tiedot tulee lähtökohtaisesti antaa kirjallisesti, mutta ne voidaan antaa myös suullisesti edellyttäen, että elintarvikkeen läheisyydessä olevassa julisteessa tms. ilmoitetaan, että tiedot ovat saatavissa pyydettäessä henkilökunnalta. Tiedot on oltava silloin kirjallisessa tai elektronisessa muodossa.
- Tieto voimakassuolaisuudesta on ilmoitettava kirjallisesti.
- Myös muut tiedot voidaan edellyttää kirjallisesti asiakkaiden saataville, mikäli niitä ei ole vaivattomasti saatavilla henkilökunnalta. Käytännössä aina, paitsi palvelutiskituotteista.

Pakkaamattomasta elintarvikkeesta etämyynnin yhteydessä annettavat tiedot

- Asiakkaalla tulee olla käytettävissään samat tiedot etämyynnissä kuin ostettaessa tuote paikanpäällä.
- Tiedot tulee olla saatavilla ennen ostopäätöksen tekoa.
- Tietojen saanti ei saa aiheuttaa kuluttajalle kustannuksia.

Tietojen antotapa etämyynnin yhteydessä

"Voit antaa ravintolalle lisätietoja liittyen tilaukseesi. Ilmoitathan, mikäli kyseessä on allergia."

"Otathan yhteyttä asiakastukeen tai ravintolaan jos sinulla on kysyttävää allergeeneista. Lihan alkuperätiedot löydät ravintolan tiedoista."

Vaatimus ei täyty, koska tiedot on oltava käytettävissä

- ennen ostopäätöksen tekoa
- ilman ylimääräisiä kustannuksia

Ruoankuljetuspalvelujen verkkosivuilla on mahdollisuus ilmoittaa pakolliset elintarviketiedot.

Säädöksiä ja ohjeita

- [Oiva-arviointiohjeet](#)
- [Yleiset pakkausmerkinnät](#)
- Elintarviketieto-opas elintarvikevalvojille ja elintarvikealan toimijoille, Ruokaviraston ohje 17068/2
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus (MMMä) 834/2014 elintarviketietojen antamisesta kuluttajille
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus (MMMä) 1010/2014 eräiden elintarvikkeiden ilmoittamisesta voimakassuolaiseksi
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus (MMMä) 154/2019 elintarviketietojen antamisesta kuluttajille annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen muuttamisesta
- Elintarviketietoasetus eli Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1169/2011 elintarviketietojen antamisesta kuluttajalle

Kiitos😊

13.3 Markkinointi

Kirsi Latvio, terveystarkastaja

Markkinointi ja mainonta

Mitä on markkinointi ja mainonta?

- Markkinointi ja mainonta ovat toimenpiteitä, joilla yritys tai muu organisaatio pyrkii edistämään tuotteidensa tai palveluidensa myyntiä.
- missä tahansa muodossa olevaa tietoa tai esitystä, joka annetaan kaupan, liiketoiminnan, käsityön tai ammatin harjoittamisen yhteydessä tavaroiden tai palvelujen menekin edistämiseksi. (2006/114/EY)
- elintarvikkeen pakkauksessa, esitteessä, mainoksessa tai muulla tavalla markkinoinnin yhteydessä on
 - annettava totuudenmukaiset ja riittävät tiedot elintarvikkeesta,
 - harhaanjohtavien tietojen antaminen on kielletty.

Lainsäädäntöä ja ohjeita

- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1924/2006, elintarvikkeita koskevista ravitsemus- ja terveysväitteistä (=väiteasetus)
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1169/2011, elintarviketietojen antamisesta kuluttajille (=elintarviketietoasetus), artikla 7.1 ja 7.3
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 178/2002, elintarvikelainsäädäntöä koskevista yleisistä periaatteista ja vaatimuksista, Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen perustamisesta sekä elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvistä menettelyistä (=yleinen elintarvikeasetus), artikla 16
- Komission rekisteri hyväksytyistä terveysväitteistä [Linkki Komission rekisteriin](#)
- Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen EFSA:n kysymysrekisteri arvioitavana olevista terveysväitteistä [Linkki EFSA:n kysymysrekisteriin](#)
- Ravitsemus- ja terveysväitteet Ruokaviraston internetsivuilla <https://www.ruokavirasto.fi/terveysvaitteet/>
- Eviran ohje 17075. Ravitsemus- ja terveysväitteiden pikaopas
- Eviran ohje 17052. Ravitsemus- ja terveysväiteopas
- Ruokaviraston ohje 17060. Ravitsemus- ja terveysväitteiden valvontaohje
- Ruokaviraston ohje 17065. Terveysväitteiden tarkastuslomake
- Ruokaviraston ohje 17068. Elintarviketieto-opas elintarvikevalvojille ja elintarvikealan toimijoille

Markkinointia ei valvota

Jos yrityksellä

- Ei ole nettisivuja
- Ei ole verkkokauppaa
- Ei ole esitteitä
- Ei mainosta missään kanavassa
- Jälleenmyyjät eivät mainosta tuotetta (some)
- Pakkauksessa vain pakolliset pakkausmerkinnät

Tarkastettavia asioita

- Tarkastuksella huomioidaan toimijan tarkastushetkellä käyttämien pakkausmerkintöjen ja markkinointiaineistojen
 - Lääkkeellinen markkinointi
 - Markkinoinnin yleinen harhaanjohtavuus
 - Muut vapaaehtoiset väitteet
 - Ravitsemus- ja terveysväitteet

Arvioidaan 3 vuoden välein ja toiminnan muuttuessa.

Väiteasetuksen artiklan 6 mukaisesti toimijan tulee pystyä osoittamaan, että väitteitä käytetään lainsäädännön mukaisesti. Valvoja voi edellyttää, että valvontatilanteessa toimija esittää tarvittavat dokumentit lainsäädännöstä tai Euroopan komission ja EFSA:n rekistereistä.

Markkinointi eri toimintatyypeissä

Valmistaja, valmistuttaja, maahantuoja	Verkkokauppa	Myymälä	Tarjoilupaikka
Esimerkkejä: - Pakkaukset - Tuote-esitteet - Jälleenmyyjille tarkoitettu aineisto - Itse tuotettu markkinointimateriaali kaikissa kanavissa - Miten varmistetaan, että jälleenmyyjät saavat tiedon muuttuneista markkinointimateriaaleista?	Esimerkkejä: - Pakolliset elintarviketiedot (13.1) - Itse tuotettu markkinointimateriaali - Tuoteryhmittelyt - Miten varmistetaan, että tavarantoimittajien materiaalit ovat ok? - Valmistajan tuottamasta aineistosta lääkkeelliset väitteet - Uutiset, blogit	Esimerkkejä: - Esilläpito - Tuoteryhmittelyt - Itse tuotettu markkinointimateriaali - Miten varmistetaan, että tavarantoimittajien materiaalit ovat ok? - Hyllyn reunat, tuote-esitteet - Kuka päättää lehtimainoksista?	Esimerkkejä: - Ruokalistat - Verkkokauppa - Terveysruoka - -ton -väitteet - Itse tuotettu markkinointimateriaali - Ei puututa makuasioihin

Lääkkeellinen markkinointi ja markkinoinnin yleinen harhaanjohtavuus

- Lääkkeelliset väitteet: elintarvikkeesta ei saa antaa sellaista kuvaa, että elintarvikkeeseen liittyy ihmisen sairauksia ennalta ehkäiseviä, hoitavia tai parantavia ominaisuuksia, eikä viitata sellaisiin ominaisuuksiin. (mm. flunssa, särky, krapula)
- Onko markkinointi totuudenmukaista eikä johda harhaan
- Erityisesti elintarvikkeesta luotu mielikuva ja vapaaehtoiset väitteet (gluteeniton, laktoositon, lisääaineeton ym), jotka eivät kuulu väiteasetuksen piiriin.

Ravitsemusväitteet 1/2

- Ravitsemusväitteellä tarkoitetaan elintarvikkeen hyödyllistä ravintosisältöä käsittelevää väitettä. Ravitsemusväitteen hyödyllinen ravitsemuksellinen ominaisuus voi liittyä:
 - Energiamäärään, jota elintarvike
 - tuottaa
 - tuottaa lisättynä tai vähennettynä määränä tai
 - jota se ei tuota
 - Ravintoaineeseen tai muuhun aineeseen, joita elintarvike
 - sisältää
 - sisältää lisättynä tai vähennettyinä määrinä
 - joita se ei sisällä

Esimerkkejä: rasvaton, vähäsokerinen, ei natriumia sisältävä

Ravitsemusväitteet 2/2

- Ravitsemusväitteistä on määritelty, kuinka paljon elintarvikkeen on sisällettävä kyseistä ravintoainetta, jotta ravitsemusväitettä saa käyttää. Mikäli väitteen haluaa liittää oman tuotteensa pakkausmerkintöihin tai markkinointiin, tulee ravitsemusväitteen ehtojen täyttyä omassa tuotteessa ja sen pakkausmerkinnöissä.
- - Esimerkiksi elintarviketta voi kutsua kuidun lähteeksi, mikäli tuote sisältää ravintokuituja vähintään 3 g/100 g tai 1,5g/100 kcal.
- - Elintarviketta voi kutsua vitamiinin tai kivennäisaineen lähteeksi, mikäli tuote sisältää vähintään 15 % ravintoarvomerkintäasetuksen liitteessä määritellystä vuorokautisen saannin vertailuarvosta.
- - Vastaavasti 'sisältää runsaasti' -väitteen käytön ehtona on, että tuote sisältää vähintään 30 % vuorokautisen saannin vertailuarvosta.
- **Vain väiteasetuksen liitteessä määritellyjä ravitsemusväitteitä saa käyttää.**

Terveysväitteet

- Terveysväitteellä tarkoitetaan väitettä, jossa todetaan, esitetään tai annetaan ymmärtää, että elintarvikeryhmän, elintarvikkeen tai sen ainesosan ja terveyden välillä on yhteys. Terveysväitteet jaetaan kahteen ryhmään.
- Artikla 13 terveysväitteet (= toiminnalliset väitteet)
 - ravintoaineen tai muun aineen vaikutusta kasvuun, kehitykseen ja elimistön toimintaan liittyvät väitteet
 - psykologisia toimintoja ja käyttäytymistä koskevat väitteet
 - laihtumista, painon kontrollointia, näläntunteen vähentymistä, kylläisyydentunteen lisääntymistä tai ruokavalion energiasisällön vähentymistä kuvaavat väitteet
 - esim: A-vitamiini edistää ihon pysymistä normaalina
- Artikla 14 terveysväitteet (=riskitekijän vähentämistä koskevat väitteet):
 - sairauden riskin vähentämiseen viittaavat väitteet
 - lasten kehitykseen ja terveyteen viittaavat väitteet
 - Esim: Kasvisterolien ja kasvistanoliesterien on osoitettu alentavan/vähentävän veren kolesterolia. Korkea kolesterolia on sepelvaltimotaudin kehittymisen riskitekijä
- Terveysväitteiden käytön lähtökohta on, että väitteiden taustalla oleva tieteellinen näyttö tulee hyväksyttävä etukäteen ennen kuin väitettä voi käyttää. Näytön arvioi Euroopan elintarviketurvallisuusviranomainen (EFSA), jonka jälkeen Euroopan komissio joko hyväksyy tai hylkää väitteen asetuksella.
- Elintarvikkeen pakkausmerkinnöissä, mainonnassa tai muussa esillepanossa voi käyttää hyväksyttyjä terveysväitteitä, jotka ovat sisällytettyjä väiteasetuksen artikloissa 13 ja 14 tarkoitettuihin hyväksyttyjen väitteiden luetteloihin.

Ajankohtaisia väitteitä

- Vähähiilihydraattinen - ei ole hyväksytty ravitsemusväite
- Ketogeeninen – arvioitavana, kysytty jäsenmailta arviota
- Puhdas – ei sallittu, epämääräinen ja harhaanjohtava, eikä elintarvikkeet sinällään ole täysin puhtaita
- Erämaasta - mahdollinen, jos erämaalain 62/1991 mukaiselta alueelta metsästetty, kalastettu, kerätty
- Vatsaystävällinen - yleisluontoinen täsmentämätön väite, vaatii seurakseen hyväksytyn terveysväitteen
- Soveltuu myös niille, joille maidon laktoosi aiheuttaa vaivoja - hyväksymätön terveysväite. Tuotteen voi kertoa olevan laktoositon, enempää ei voi luvata.

Oiva-arvioinnit 1/3

Oivallinen

- **Toiminta on vaatimusten mukaista.**
- Elintarvikkeiden markkinointi ja vapaaehtoiset väitteet ovat yllämainittujen vaatimusten mukaisia.

Hyvä

- **Toiminnassa on pieniä epäkohtia, jotka eivät heikennä elintarviketurvallisuutta eivätkä johda kuluttajaa harhaan.**
- käytetyt ravitsemus- ja terveysväitteet ovat hyväksytyjä, mutta käytetyt sanamuodot eivät täysin tarkoita samaa asiaa kuin alkuperäiset hyväksytyt väitteet,
- väitteeksi katsottava yleisluontoinen ilmaisu, kuva, symboli, graafinen ilmaisu, tuotenimi, tavaramerkki, tms. ja sitä selittävä hyväksytty väite eivät sijaitse pakkauksen samassa nähtävissä olevassa kentässä, eikä niitä ole yhdistetty esimerkiksi asteriskilla (*)
- väitteen kohteena olevan aineen määrä on ilmoitettu muualla kuin ravintoarvomerkinnässä tai sen kanssa samassa nähtävissä olevassa kentässä tai ravintolisien kohdalla muualla kuin ominaisten aineiden joukossa,
- terveysväitteen käytön yhteydessä vaadittava artiklan 10(2)a-b lisämerkinnät on tehty, mutta ne ovat puutteellisia tai
- sairauden riskitekijän vähentämistä koskevan terveysväitteen käytön edellyttämä artiklan 14(2) mukainen lisämerkintä on tehty, mutta se on puutteellinen.

Oiva-arvioinnit 2/3

Korjattavaa

- **Toiminnassa on epäkohtia, jotka heikentävät elintarviketurvallisuutta tai johtavat kuluttajaa harhaan. Epäkohdat on korjattava määräajassa.**
- markkinointi ja/tai elintarvikkeesta luotu mielikuva johtaa kuluttajaa harhaan,
- väitteitä käytetään harhaanjohtavasti,
- lisääaineeton tai laktoositon väittämä on virheellinen,
- käytetään yksittäisiä lääkkeellisiä väitteitä,
- käytetään hyväksymättömiä ravitsemus- ja terveysväitteitä,
- väitteiden käytön ehdot eivät toteudu, esimerkiksi tuote ei sisällä riittävästi väitteen kohteena olevaa ainetta,

Oiva-arvioinnit 3/3

Huono

- Toiminnassa on epäkohtia, jotka vaarantavat elintarviketurvallisuutta tai johtavat kuluttajaa vakavasti harhaan tai toimija ei ole noudattanut annettuja määräyksiä. Epäkohdat on korjattava välittömästi.

Välitöntä korjausta vaativia epäkohtia ovat esimerkiksi:

- elintarvikkeesta esitetään useita tai toistuvasti elintarviketietoasetuksen artiklan 7.3 vastaisia lääkkeellisiä väitteitä,
- elintarvikkeen markkinointi on vakavasti harhaanjohtavaa tai
- terveysväitteen käytön edellyttämät artiklan 10(2)c-d lisämerkinnät käyttöohjeista tai varoitusmerkinnöistä puuttuvat kokonaan.

Elintarvikkeiden markkinoinnissa on **takaisin vetoa** vaativia virheitä, joita ovat esimerkiksi:

- väittämä gluteeniton tai maidoton on virheellinen tai
- elintarvikkeen markkinoinnissa käytetään sellaisia lääkkeellisiä väitteitä, joista voi olla vaaraa kuluttajan terveydelle esimerkiksi sen vuoksi, että elintarviketta markkinoidaan tietyn sairauden hoitoon ja on epäily, että markkinoinnin vuoksi asianmukainen lääkkeellinen hoito korvataan elintarvikkeen nauttimisella.

Kiitos!

